

Τα Θεολογικά και ιδεολογικά ρεύματα του 14ου αι. (Σπυρίδων Ν. Μαρίνης, Συντηρητής εικόνων, Θεωρητικός της τέχνης)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/1UUsI3Q>]

Η ενέργεια αυτή του Θεού, «η Θεία Χάρις», δεν είναι κάτι το νέο, αλλά έχει βιβλική θεμελίωση: εμφανίστηκε στην καιομένη βάρτο, στο πύρινο άρμα του Ηλία, στην πύρινη στήλη της διάβασης των Ισραηλιτών μέσα από την έρημο, εμφανίστηκε κατά την Μεταμόρφωση του Κυρίου μας πάνω στο όρος Θαβώρ. Ο Βαρλαάμ κατήγγειλε τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά στο πατριαρχείο.

Η σύνοδος όμως στην Αγία Σοφία που εξέτασε το ζήτημα, το 1341 αθώωσε τον Άγιο κι επέπληξε τον Βαρλαάμ, ο οποίος γύρισε στην Καλαβρία κι έγινε λατίνος επίσκοπος Ιέρακος. Η ησυχαστική έριδα συνεχίστηκε μετά τον Βαρλαάμ με τον μαθητή του, τον μοναχό Ακίνδυνο. Στις συνόδους (δεύτερη του 1341 και 1351) καταδικάστηκε η διδασκαλία και των δύο, όπως και του ιστορικού Νικηφόρου Γρηγορά που είχε γίνει μοναχός και πολέμιος των ησυχαστών. (Είναι ενδεικτικό, ότι μετά την καταδίκη του περιορίσθηκε στην κατοικία του στη Μονή της Χώρας.) Η ησυχαστική έριδα τελειώνει με τον μοναχό της Μεγίστης Λαύρας Πρόχορο Κυδώνη ο οποίος όχι μόνο ασπαζόταν την διδασκαλία των προηγούμενων αλλά έφτασε να θεωρεί ότι η ανθρώπινη φύση του Χριστού ήταν ατελής και αμαρτωλή. Η σύνοδος του 1368 καθήρεσε και αναθεμάτισε τον Κυδώνη ενώ κατέταξε στους αγίους τον ήδη κοιμηθέντα επίσκοπο Θεσσαλονίκης άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά*[ii]*.

3^{ον}. Ο τελευταίος αυτός δογματικός αγώνας, πριν καταληφθεί η Πόλη από τους Τούρκους, αποτελεί έναν αγώνα επιβίωσης ανάμεσα στο Ορθόδοξο Χριστιανικό πνεύμα και στον χριστιανικό σχολαστικισμό της παπικής Δύσης που είχε επηρεάσει τους ανατολικούς ήδη από την κυριαρχία των Λατίνων το 1204. Η πάλη κατά του εκλατινισμού ήταν στην πραγματικότητα όχι μόνο εθνική, αλλά πολιτιστική και πάνω απ' όλα ένα θρησκευτικό καθήκον. Ιδιαίτερα, οι πειρασμοί της ένωσης δεν μπορούσαν να μη προκαλέσουν σε εκκλησιαστικό επίπεδο μιαν αντίθεση της Ορθόδοξης Ανατολής κατά της ρωμαιοκαθολικής Δύσης και κατά συνέπεια την εντονότερη συνειδητοποίηση των πνευματικών θησαυρών της Ορθοδοξίας. (Ο ιστορικός Νικήτας Ακομινάτος, που εργαζόταν στη Νίκαια, έγραψε το 1204-1210 μία δογματική πραγματεία, πολεμική, σε 27 βιβλία που την ονόμασε Θησαυρό

Ορθοδοξίας)[\[iii\]](#). Η ησυχαστική έριδα του 14^{ου} αιώνα αποτελεί έναν αγώνα διατήρησης του μυστικού χαρακτήρα του ανατολικού Χριστιανισμού έναντι μιας τάσης εκκοσμίκευσης του χαρακτήρα του, που ερχόταν αυτή την φορά από την άμεση επίδραση της Δύσης. Ο αγώνας αυτός προκάλεσε -όχι για πρώτη φορά στη βυζαντινή κοινωνία- πόλωση ανάμεσα στην Εκκλησία, όπου κυριαρχούσαν οι μοναχοί, και στους «ανθρωπιστές» (κληρικούς και λαϊκούς) που προωθούσαν τη μελέτη της ελληνικής αρχαιότητας και που ολοένα περισσότερο δελεάζονταν από τις παρεχόμενες ευκαιρίες στη Δύση, ιδιαίτερα την Ιταλία, με την αρχή της Αναγέννησης[\[iv\]](#).

Οι ανθρωπιστές του 14^{ου} αιώνα έχουν τις ρίζες τους στους κύκλους των βυζαντινών διανοουμένων του ένατου και δέκατου αιώνα, ένα ισχυρό ρεύμα οπαδών του εξωεκκλησιαστικού ελληνισμού, μιας νεοπλατωνικής φιλοσοφικής παράδοσης. Χωρίς να κόψει τις σχέσεις της με τον Χριστιανισμό, η θρησκευτική αυτή φιλοσοφία υπήρχε και πορευόταν παράλληλα με τη διδασκαλία της Εκκλησίας.

[Συνεχίζεται]

[\[ii\]](#) Αρχιμ. Β.Στεφανίδη, *Εκκλησιαστική ιστορία*, εκδ. Παπαδημητρίου, Αθήναι 1959, σσ. 428-435.

[\[iii\]](#) Λ. Ουσπένσκυ, *Θεολογία της εικόνας*, μεταφρ. Σ. Μαρίνης, εκδ. Αρμός, Αθήνα 1998, σελ.267.

[\[iv\]](#) Ι. Μέγιεντορφ, *Βυζάντιο και Ρωσία*, μεταφρ. Ν. Φωκάς, εκδ. Δόμος, Αθήνα 1988, σελ.138.